

FYS-1090 Insinöörifysiikka, TiTe+Siti, Välikoe 1., 11.1. 2010

1. Hissin massa on 800kg ja se kulkee alaspäin nopeudella 10m/s . Hissi pysähtyy pohjakerrokseen, ja 25m ennen pysähdystä aletaan hissiä jarruttaa vakiokiihtyvyydellä. (a) Mikä on hissin kiihtyvyys, jotta se pysähtyy 25m matkalla? (b) Oleta, että hissiin vaikuttaa ainoastaan painovoima ja hissiä kannattelevan vaijerin jännitysvoima. Mikä on vaijerin jännitysvoima, kun hissillä on (a)-kohdassa laskettu kiihtyvyys? (c) Jos hississä seisoo 80kg -massainen henkilö, mikä on hänen näennäinen painonsa?

2. Auto ajaa mutkaan nopeudella 60km/h . Auton massa on $m = 1400\text{kg}$ ja renkaiden ja tien pinnan välinen staattinen kitkakerroin on $\mu_s = 0.80$. (a) Mikä on auton nopeus metreinä sekunnissa? (b) Mikä on suurin mahdollinen kitkavoima renkaiden ja tienpinnan välillä? (c) Mikä on tuota voimaa vastaava auton kiihtyvyys? (d) Jos mutkan kaarevuussäde olisi 50m , mikä olisi auton keskihakukiihtyvyys? (e) Mikä on oltava mutkan kaarevuussäteen vähintään, jottei auto liu'u ulos tieltä?

3. DVD-levy pyörii kulmanopeudella 262.6rev/min . (a) mikä on kulmanopeus radiaaneina sekunnissa? (b) DVD-levyn halkaisija on 12.0cm . Mitä ovat lineaarinen nopeus ja keskihakukiihtyvyys levyn ulkoreunalla? (c) Levy pyörii tasaisella kulmakihtyvyydellä 5 kierrosta kunnes pysähtyy. Mikä on keskimääräinen kulmakihtyvyys? (d) Jos oletat tasaisen kulmakihtyvyyden, paljonko pysähtymiseen kuluu aikaa?

4. Pesäpalloon ($m = 0.145\text{kg}$) isketään mailalla. Juuri ennen osumaa pallo etenee oikealle vauhdilla 50.0m/s , ja se kimpoaa mailasta kulmaan 30° vaakasuoraan nähden vauhdilla 65.0m/s . (a) Mikä on pallon liikemäärä ennen osumaa mailaan? Mikä on liikemäärä osuman jälkeen? (b) Kuinka suuri on pallon kohdistuva impulssi, ja mikä on sen suunta? (c) Jos mailan ja pallon kontakti kestää 1.75ms , mikä on keskimääräinen mailan pallon kohdistama voima?

5. Joissain olosuhteissa tähti voi romahtaa äärimmäisen tiheäksi, lähinnä neutroneista koostuvaksi neutronitähdeksi. Tällöin tähden tiheys on noin 10^{14} niin suuri kuin tavallisen kiinteän aineen. Oletetaan, että tähteä voidaan käsitellä umpinaisena tasalaatuisena pallona sekä ennen että jälkeen romahduksen. Tähden alkuperäinen säde oli $7.0 \times 10^5\text{km}$; sen loppusäde on 16km . (a) Jos tähti alunperin pyörähti akselinsa ympäri kerran 30 päivässä, mikä on neutronitähden kulmanopeus romahduksen jälkeen? (b) Laske kineettisten energioiden suhde K_2/K_1 (energia romahduksen jälkeen / ennen romahdusta).

Kaavoja, joita saatat tarvita. Kaavat eivät välttämättä ole yleispäteviä, vaan eräät niistä soveltuvat vain erityistapauksiin.

$$g = 9.80\text{m/s}^2, \mathbf{v} = \frac{d\mathbf{r}}{dt}, \mathbf{a} = \frac{d\mathbf{v}}{dt}, x = x_0 + \int_0^t v dt, v = v_0 + \int_0^t a dt, x = x_0 + v_0 t + \frac{1}{2}at^2, v = v_0 + at.$$

$$v^2 = v_0^2 + 2a(x - x_0), a_{rad} = \frac{v^2}{R}, v = \frac{2\pi R}{T}.$$

$$\omega = \frac{d\theta}{dt}, \alpha = \frac{d\omega}{dt}, v = \omega r, a_{||} = \alpha r, a_{\perp} = \omega^2 r.$$

$$\mathbf{p} = m\mathbf{v}, \mathbf{J} = \Delta\mathbf{p}, \sum \mathbf{F} = m\mathbf{a}, \sum \mathbf{F} = \frac{d\mathbf{p}}{dt}, \mathbf{F}_{ab} = -\mathbf{F}_{ba}, K = \frac{1}{2}mv^2, W = \mathbf{F} \cdot \Delta\mathbf{s}, W = \int_1^2 \mathbf{F} \cdot d\mathbf{l} = -\Delta U,$$

$$W_{tot} = \Delta K, J = F_{ave}\Delta t, \mathbf{J} = \int_{t_1}^{t_2} \mathbf{F} dt, \mathbf{P} = \mathbf{p}_1 + \mathbf{p}_2$$

$$v_{a2} = \frac{m_a - m_b}{m_a + m_b}v_{a1}, \quad v_{b2} = \frac{2m_a}{m_a + m_b}v_{a1} \quad \text{ja} \quad v_{a2} - v_{b2} = v_{b1} - v_{a1}.$$

$$K = \frac{1}{2}I\omega^2, \mathbf{L} = \mathbf{r} \times \mathbf{p}, L = mrv_{\perp}, L = I\omega, \bar{\tau} = \mathbf{r} \times \mathbf{F}, \tau = rF_{\perp} \tau = I\alpha,$$

$$\text{Umpinaisen pallon hitausmomentti } I = \frac{2}{5}MR^2, \text{ Umpinaisen kiekon hitausmomentti } I = \frac{1}{2}MR^2.$$